

פ.

המאורע ד"מתי בערב שבת"י מהוה "סימן יפה"י (אם עדיין יש צורך ב"סימנים") שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכור עניני החול באופן ד"זאב יטרף" ע"י "זרעו של יוסף" (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה, הסעודה דלעתיד לבוא ("ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"י), שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – "מבשרי של לויתן", וכן שור הבר ויין המשומר.

(משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב (ב))

- (1) כתובות קג, ב.
- (2) פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט בערב שבת זה. וראה בפנים השיחה בארוכה (המו"ל).
- (3) ומ"ש "סימן יפה לו" – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.
- (4) תמיד בסופה.
- (5) ב"ב עה, א.

לע"נ

הרבנית בעלת מסירת נפש וכו' מרת מאריאשא בת הרה"ח וכו' ר' בן-ציון ע"ה שגלוב (גארעליק) נלב"ע בשיבה טובה ביום כ"ף טבת ה'תשס"ז אשת הרה"ח התמים ר' יצחק אלחנן הלוי הי"ד ב"ר יהודא לייב ע"ה שגלוב שנאסר לרגלי מסירות נפשו בעד החזקת היהדות ביום ד' תשרי ה'תרח"צ ונרצח במאסרו ביום כ"ה טבת ה'תרח"צ ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י נכדם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר הספרים – לויבאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וארא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ו
(תרגום חפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושבע לבריאה

ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרומזות בג' הפרשיות שמות וארא בא:

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ס-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) – ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני, שלוש שנים נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-שי"ת), שבהם הי' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא דתורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלמות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן-תורה) – ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחר הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר (תשי"א)), שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלמות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט תשנ"ב)

(5) ראה קונטרס משיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע')

4255-56

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. "לא נתך" – שני פירושים

בפסוק "ומטר לא נתך ארצה"¹ – שבו מסופר על הפסקת מכת "ברד", לאחר תפלתו של משה רבינו לקב"ה על כך – אמר רש"י שני פירושים על המלים "לא נתך":

הפירוש הראשון הוא "לא הגיע", ורש"י מוסיף "ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ", ("לארץ" הוא ההסבר הפשוט למלה "ארצה", ואין צורך בהוכחות או ב"מצאתי לו חבר" על כך, ואף אין צורך לבאר ש"ארצה כמו לארץ"², כפי שמוצאים פעמים רבות בפסוקים שלפני כן, וכן בתחילת חומש שמות "הבאים מצרימה". וכן גם בחומש בראשית³)

– כלומר, שמשמעות המלה "נתך" היא "הגיע". והתוספת "...ארצה" מבהירה, שגם טיפות הגשם שכבר היו באויר, לא הגיעו לארץ. רש"י מביא לכך הוכחה מן הפסוק⁴ "ותתן עלינו האלה והשבעה דעורא",

(1) פרשתנו ט, לג.

(2) דוקא לא ע"ד הפשט צ"ל ראי' ע"ז או הודעת הכלל כל תיבה כי (ויבמות יג, ב ובכ"ז), וגם ע"ד הפשט – במקום שמשמע אחרת או שיש איזו קושי...
(3) נח יא, לא. לך יב, ה. ועוד.
(4) דניאל ט, יא.

(*) ועד שאמר (ויבמות טס – לפי דעת ב"ש) "מי כתיב לחזק חוצה כתיב", וגם אליבא דב"ה שמתוך שם "כיון דכתיב חוצה כתיב לחזק דמי... כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה כ"ה הוא לפי שמיבעי לה לכדרי" אמר רב... שאין קדושין תופסין ביבמות, אבל אלולי זאת, היו מפרשים שאינו כמו לחזק. (** ומה שפ' לך יד, י) ותולדות (כח, ב) מביא רש"י ראי' לזה מהכלל "כל תיבה כ"ה" – אף שאינו מפרש מאומה בפסוקים קודמים מחד רוב הפשטות שבזה נח"ש בפנים – י"ל כי תיבת "הרה" (בפ' לך) ו"פ דקאי אדלעיל: ויצא מלך סדום ג' (ואח"כ) ועברו אתם מלחמה בעמק ג' ועמק ג' בארות ג' ויפלו שמה והנשארים הרה (בכר) – נס. ופי' זה שולל רש"י. ועפ"ז יומתק מה שרש"י מנתק גם תיבת "נסר", ועד"ז "פרנה אדם" ו"ביתה בתרא" – דגם כשהשם משתי תיבות – יטעו הכלל, והה"א באה (באמצע השם) בסוף התיבה שצ"ל הלח"ד בתחילתה ובהו יומתק שרש"י (בהצ"ל ובתהלים ט, יח) בדרך גבירתת הבבלי – כל "תיבה" ולא ב"דירושלמי (ויבמות פ"א ה"ז) וב"ד (פ"ג, ג ועוד) כל "דבר".

– ואין להקשות מדבלתימה (ותבא כדוגמא להכלל – ביבמות טס) – שהשם הוא לכאורה, עלמון דבלתיים – ואינו שררי בכתוב (מסעי לג, מרומ) ויחזו בעלמון דבלתימה ויסעו מעלמון ג' – אצ"ל למי"ד בתחלתה. אלא שהשם מפרש השם: עלמון (הפנה וכי"ב) דבלתיים. ומצינו העיר בית דבלתיים (ירמי מז, כב) והיא בסמיכות לדיבון וכו', וכו', שמה נראה שריני דבלתימה. והה"א באה במקום הלח"ד. ולהעיר שגם עלמון – שפ"ע – שם (בארץ ישראל – ירושע בא, יח).

שמשמעותה⁵ "ותגיע עלינו".

ופירוש שני אמר רש"י, מאת מנחם בן סרוק: "לא נתך – לא הוצק לארץ", שהמלה "נתך" היא מלשון "התכה", כלומר, הפיכת הדבר לנוזל, כי המלה קשורה "בחלק" (לשורש) כהתוך כסף⁶ (שזוהי) לשון יציאת מתכת". אלא שכאן הפך הא"ד⁶ לנוזל. ורש"י מסיים ואומר: "ורואה אני את דבריו (שדוקא הפירוש השני נראה יותר נכון מבין שני הפירושים, וההוכחה היא) כתרוממו (שפירוש זה מתאים לתרגום: את המלים) ויצק⁷ (מבאר התרגום) ואתיך, (ואת המלה) לצקת⁸ – לאתכא. אף זה (כך גם כאן הכוונה היא) לא נתך לארץ – לא הוצק לארץ" (כלומר, שהגשם לא נשפך על הארץ).

ב. השאלות על פירוש רש"י

במבט ראשון נראה, שההבדל בין שני פירושי רש"י אלו הוא רק במשמעות המילולית של "נתך": להגיע או להיות נוזל.

אך לפי זה אין מובן: (א) לשם מה מצטט רש"י מן הפסוק גם את המלה "לא נתך"?

(ב) מדוע מוצא רש"י לנכון להוסיף לשני הפירושים ("הגיע" ו"הוצק") גם את המשמעות של "לא נתך ארצה" בכללות הענין: בפירוש הראשון – "ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ", ובפירוש השני – "לא הוצק לארץ"?

(ג) הביטוי "התוך" אינו נמצא רק לגבי חומר שאינו נוזלי, כגון "כהתוך כסף", שמשמעותו היא הפיכתו לנוזל, אלא גם לגבי חומר נוזלי, כגון "נתך מים"⁹ ו"ויתכו כמים"¹⁰ – כאשר המשמעות היא "נשפכו".

ואין מובן: כיון שהביטוי "נתך" מופיע

(5) כפירוש הר"ם ורש"י שם.

(6) יחזקאל כב, כב.

ומה שאינו מביא ראי' מ"היתוכ עבדיך את הכסף" (מ"ב כב, ט), "קבוצת כסף... להנתיך... והתכתי אתכם... ונתכתם בתוכה" (יחזקאל שם, כ"א) שלפ"ז – כי "חלק" – היסוד והשורש של תיבת "נתך" היא – "כהתוך" (ש"ה כאן בשם הר"ן). וראה קונק' שה"תוך" הוא מקור.

(6*) ראה בראשית ב, ו.

(7) ויקהל לו, ועוד.

(8) פקודי לח, כו.

(9) ש"ב כא, י"ד.

(10) איוב ג, כג (וראה רש"י שם).

ו"פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו"⁹ (ורק אח"כ "והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו")¹⁰ וכו' וכו' –

הרי דבר ברור הוא ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל" בכל מקום בעולם שבו נמצאים יהודים, גם בחוץ לארץ.

ועאכ"כ בארץ הקודש, שנקראת בתורתנו הקדושה והאמיתית: "ארץ אשר גוי תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹¹.

...וכאמור, הקב"ה מודיע ומכריז לבני בכל מקום שהם, ועאכ"כ בארץ הקודש: "בני אל תתיראו".

נט.

העשירי בשבט („העשירי יהי קודש", בכל חודש, ועאכ"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

ענינו של יום ההילולא – כמ"ש רבינו הזקן בתניא ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ", ועוד ועיקר, שכולל הנתנית-כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחר הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", עד להצמיחה והגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה (דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה) נחלק לג' תקופות שהם ע"ד

(1) בחוקותיו כו, לב.

(2) אגה"ק סי' ד"ך וכו'.

(3) ראה אגה"ק שם: „ונזרעו בחקל תפוחין קדישין אורות עלינים מאד . . גידולי

גידולין".

(4) שבהם „קאי איניש אדעת' דרבי" (ע"ז ה, רע"ב), כיון ש"נתן ה' לכם לב לדעת

ועינים לראות ואזנים לשמוע" (תבוא כט, ג).

בפסוקנו לגבי מטר, והרי מתאים לומר לגבי הגשם שהוא לא נשפך (ולא רק שהוא לא הפך לנזל), צריך היה רש"י להסביר, שהמשמעות של "ומטר לא נתך" דומה ל"נתך מים"¹¹. מדוע הוא מפרש שהמשמעות היא מלשון "כהתוך כסף"¹²?

(ד) כאשר רש"י מביא שני פירושים או יותר: (א) הרי זה מפני שבכל אחד מהם יש קושי מסוים המוסבר על ידי הפירוש השני. (ב) רש"י מביא כפירוש ראשון את המשתמע לפי פשוטו של מקרא.

יש להבין: (א) כיון שלפי שני הפירושים – הן לפי הפירוש "הגיע" והן לפי הפירוש "הוצק" – יש למלה "נתך" מספר דוגמאות מפסוקים אחרים, הרי שני הפירושים בודדים וחלקים, לכאורה, ומדוע אין רש"י מסתפק בפירוש אחד, אלא צריך להביא את שניהם? (ב) כיון שלרש"י נראה יותר הפירוש השני, הוא צריך היה להביאו ראשון?

ג. רש"י מפרש את הענין בכללותו

מכל האמור לעיל מובן, שרש"י אינו מתכוון לבאר את המשמעות של המלה נתך בלבד, אלא בכוונתו ליישב שאלה המתעוררת בקשר לאירוע של "לא נתך", שאותו הוא מבאר:

כאשר גשם פוסק לרדת, הרי באופן טבעי, הטיפות שכבר נמצאות באויר והן כבר מציאות של "מטר", ממשיכות לרדת למטה עד לארץ. אך כאן מתעוררת השאלה: תפלתו של משה רבינו נאמרה והתקבלה תוך כדי ירידת הגשם. ואם כך מובן, שמיד כאשר התקבלה התפלה, באותו רגע הפסיקה מכת הברד ונעצר המטר במצרים. ואם כך, מה קרה לטיפות הגשם¹³ שכבר היו בדרך לארץ?

(11) ובפרט שבאייב שם מפרש רש"י "לשון נתך ארצה כו".

(12) ואין לפרש דכונת רש"י "ומטר לא נתך" (מלשון כהתוך

כסף – יציקת מתכת) שלא הוצק מטר מהעננים (מהאדים) – כי

בפשוטו פירוש "ומטר לא נתך ארצה" הוא, שהמטר שנעשה

כבר מציאות מטר [ולא – שה' עתיד להיעשות מטר מן העננים

– כפירוש הר"א בן הרמב"ם והרלב"ג כאן] לא נתך ארצה.

(13) בנוגע להבדל – אין ברידה, כביכול, כ"א לבטל

מציאותו (וכפירוש השני שברש"י בנוגע להמטר). דאלה"כ,

הרי – או שצ"ל תלוי עד היום, או שירד אח"כ ברד ואש

מתלקחת בתוכו וכו' – ושני האופנים מופרכים הם בשכל

הפשוט. משא"כ בנוגע למטר – לפי פירוש הראשון שברש"י

שהוא תלוי באויר – יש לומר שירד לאחר זמן.

על כך מבהיר רש"י, שב"לא נתך" יש שני פירושים:

הפירוש הראשון הוא "לא הגיע" – שהגשם לא הגיע לארץ. כלומר, כפי שמבאר זאת רש"י מיד: "זאף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ", שהגשם שכבר היה באויר נעצר שם, ולא הגיע לארץ.

ולכן אומרת זאת התורה במלים "ומטר לא נתך ארצה", כי הביטוי "לא נתך" (לא הגיע) מדגיש שגם הטיפות שכבר היו בדרך לא הגיעו לארץ.

בפירוש השני מסביר רש"י, שהמשמעות של "לא נתך ארצה" היא "לא הוצק לארץ". כלומר, לאחר שהוא כבר נעשה למציאות של "מטר", דבר נזיל, הוא איבד על ידי תפלת משה תכונות אלו. הוא "לא הוצק" – הפסיק להיות מציאות של נזל, התבטלה מציאותו כ"מטר".

בכך מובן מדוע מפרש רש"י שהביטוי "לא נתך" המופיע לגבי מטר הוא מלשון "כהתוך כסף": כשם שלגבי הכסף משמעות הביטוי "כהתוך" היא התכתו והפיכתו לנזל, כך גם לגבי הגשם המשמעות של "לא נתך" היא שהוא פסק להיות נזל, הוא מציאות שאינה נזלית, ומשום כך¹⁴ הוא לא נשפך "לארץ".

ד. בכל אחד מן הפירושים יש קושי

בכך יובן מדוע צריך רש"י להביא את שני הפירושים, כי בכל אחד מהם יש קושי שאיננו בפירוש השני:

לפי שני הפירושים על "לא נתך", היתה עצירת המטר בדרך נסית – הן הישארותו באויר באופן על טבעי, והן ביטול מציאותו

(14) ובכ"ז צ"ל "ארצה" – אף שנתבטל מציאותו באויר – כי סיבת ביטולו [לא נתך – לא הוצק] הוא בכדי שלא יגיע לארץ.

(וידע, שזהו מה שרש"י מסיים אף זה לא נתך לארץ לא

הוצק לארץ" – דלכאורה מיותר – בכדי להדגיש שסיבת ביטולו

הוא בנוגע לארץ.

אבל פירוש זה דוחק הוא, ולכן צ"ל פירוש הראשון דרש"י,

כדלהלן סעיף ד'.

(*) בברסות (נד, ב) שגם הברד לא נתך (הגיע) ארצה וירד בימי יהושע – היינו שה' תלוי באויר מא שנה (ונתקן מאויר ארץ מצרים לאויר דארץ ישראל ושם ירד) – ומובן שאי"ז לימוד ע"ד הפסוק.

הוספה

בשורת הגאולה

יג.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, ווען אידן האָבן די הבטחה מיוחדת פון דעם אויבערשטן „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף צו די ריבוי הבטחות בתורה אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, און „עמו אנכי בצרה“, און „פדה אלקים את ישראל מכל צרותיו“ (און ערשט דערנאָך „והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו“) וכו' וכו' –

איז אַ זיכערע זאָך אַז „לא ינום ולא יישן שומר ישראל“ בכל מקום בעולם וואו אידן געפינען זיך, אויך אין חוץ לארץ,

ועאכו"כ אין ארץ הקודש, וועלכע ווערט אָנגערופן בתורתנו הקדושה והאמיתית: „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“.

... וכאמור, דער אויבערשטער איז מודיע ומכריז צו אידן בכל מקום שהם, ועאכו"כ בארץ הקודש: „בני אל תתיראו“.

(משיחות ש"פ וארא, כ"ו טבת, מבה"ח שבט תשנ"א)

- (1) יל"ש ישעי' רמז תצט.
- (2) תהלים קכא, ד.
- (3) שם צא, יד.
- (4) שם כה, כב.
- (5) שם קל, ח.
- (6) עקב יא, יב.

בזמנים אלו שהאומות מתגרות זו בזו, כשבני מובטחים בהבטחה מיוחדת מהקב"ה „בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם“, נוסף על ריבוי ההבטחות בתורה ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל“, ו"עמו אנכי בצרה",

אחרת¹⁸, כי בפעולות רבות של הקב"ה אין ידוע טעמן – לפיכך קובע רש"י את הפירוש „נתך“ – הגיע“ כפירוש הראשון והעיקרי.

ומפני שרש"י אומר „דואה אני את דבריו“ על הפירוש השני, הוא מבחיר מיד שאין זה מפני „פשוטו של מקרא“, אלא מפני „כתרגומו (של) ויצק (אשר הוא) ואתיך (וגם בשורש המלה) לצקת לאתכא“, המצביע על קשר בין שתי מלים אלו גם במקורן, ולא רק בפירושו. כמו „את השמים ואת הארץ“ – „ית שמיא וית ארעא“¹⁹.

ה. נטילת המטר – נס גדול יותר

כבר הוסבר פעמים רבות שאמנם פירוש רש"י הוא לפי פשוטו של מקרא, אך יש בו גם חלק המדרש וההלכה שבתורה. וגם מצד חלק זה קיים קושי בפירוש „נתך“ – הוצק“, אשר בגינו מביא רש"י כפירוש ראשון את הפירוש „נתך – הגיע“:

נאמר בגמרא²⁰: „גמירי, (משמאי²¹) מיהב יחי מישקל לא שקלי“ (=למדנו מן השמים נותנים ואין נוטלים). ואם כבר נתנו מלמעלה דבר-מה, כלומר, יצרו זאת במציאות עולמנו – אין נוטלים דבר זה. ואם במקרה יוצא מן הכלל (כנס השני שאירע אצל רבי חנינא בן דוסא²²) נוטלים זאת בחזרה, נחשב הדבר לפלא ולנס גדול ביותר²².

לפי זה יוצא, להיפך, שביטול המטר ממציאותו ו"נטילתו" (לפי הפירוש השני) הוא נס גדול יותר מהשאתו תלוי בחלל העולם (לפי הפירוש הראשון)²³. ולמרות שמצד ההסתכלות מלמטה יוצא, כאמור לעיל, שבמקרה של "לא הגיע" מתבטא נס מופלא יותר, הרי מצד למעלה, אשר "מישקל לא שקלי", נטילת המטר פלאית יותר מהשאתו תלוי במציאות.

(18) ורק בהשתייכים שבין מכה למכה – צ"ל טעם. ועפ"י מובן מה שרש"י (בפרשתנו ח, כז) מוסיף „כמו שמתו הצפרדעים“. וראה פרש"י בא (י, יט) ד"ה לא.

(19) בראשית א, א.

(20) תענית כה, א. וראה גם שמו"ר פ"ב, ג. וש"נ.

(21) כן הובא בתו"א סו, רע"ג. ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה פ"ו ובכ"ז בדא"ח. ועד"ה הוא במ"כ לשמור"י שם. והוא ע"פ גירסת הע"י ובי"ח שם.

(22) ראה פרש"י בפרשתנו (ט, כד. שם, לב). וראה ג"כ פרש"י ז, יב.

(23) ראה גם ברע"ב עה"פ.

כ"מטר". אך יש הבדל בין שני הנסים: כאשר המטר נשאר תלוי באויר, בניגוד לטבעו להישפך ארצה, עד לירידת גשם בארץ מצרים, שהיא נדירה ביותר, כמובן מפירוש רש"י¹⁵ – מתבטא יותר קיום הנס במקום ובזמן, מאשר כשהקדוש-ברוך-הוא מבטל את המטר מן העולם באופן פתאומי.

ולפי זה יש קושי בפירוש "לא נתך – לא הגיע": לפי ההגיון¹⁶ הרי "קודשא-ברוך-הוא לא עביד ניסא למגנא" (=איננו עושה נס לחינם). כלל זה, בהיותו מובן בהגיון פשוט, קשור לפשוטו של מקרא¹⁷. ולשם מה היה צורך בנס גדול יותר של (א) השארת ה"מטר" למעלה, (ב) במשך זמן רב – כאשר המכה היתה יכולה להיפסק על ידי נס קטן יותר – ביטול המטר?

לכן מביא רש"י את הפירוש השני "לא נתך – לא הוצק", שלפיו אכן אין כאן "ניסא למגנא", כאמור.

אך ההסבר השני של "נתך" (נשפך) איננו "חלקי": מלשון הפסוק "ומטר לא נתך ארצה" מובן, שלא חל כאן שינוי במטר עצמו, אלא רק באופן ירידתו לארץ, שהוא לא נתך על הארץ. ואילו לפי הפירוש ש"לא נתך" הוא "לא הגיע", מובן הפסוק פשוטו כמשמעו¹⁷.

וכיון שהקושי בפירוש "לא נתך – לא הוצק" הוא מפני אי התאמתו לפשט של לשון הפסוק, ואילו הקושי בפירוש "לא נתך – לא הגיע" הוא באי הבנה מסויימת (שהרי בכל זאת אין לשאול כקושי ממש: מדוע עצר הקדוש-ברוך-הוא את מכת ברד בדרך זו ולא בדרך

(15) ויגש מו, י. וראה עקב יא, י.

(16) ראה דרשות הר"ן ד"ה הקדמה הא' – הובא בלקו"ש [המחזור] ח"ג ע' 225. עיי"ש. וראה גם לקו"ש [המחזור] ח"ה ע' 126-7.

(17) ראה גם לקו"ש שם הערה 15.

(18*) ונוסף לזה: עפ"י הפירוש "לא הגיע" מובן הטעם לשינוי לשון הכתוב מה שגבי ברד נאמר "ויחדלו הקולות והברד" וגבי מטר נאמר "לא נתך ארצה" – כי (הקולות והברד, בשלה מציאותו (ראה לעיל הערה 13), משא"כ המטר, נשאר במציאותו ורק "לא נתך (הגיע) ארצה".

ומ"ש (ט, לד) הלשון "חדל" גם בנוגע להמטר – כי בראיית פרעה נוגע מה שחדל מהארץ, ולכן נאמר "חדל המטר והברד והקולות" – כולם בהשוואה. משא"כ בהפסק שלפנ"ז – שהוא סיפור הנחב בנוגע להמציאות – מדגיש "ויחדלו הקולות והברד ומטר לא נתך ארצה", כי רק הקולות והברד בטלה מציאותם.

הרע שבחטא, ואת מציאות העונש עצמו⁴⁸.

אך זאת לגבי בני נח לאחזר מתן תורה. ואילו בתקופה שלפני מתן תורה, כאשר עדיין לא התחדש הענין של "ובנו בחרת"⁴⁹, יש לומר, שגם התשובה של בני נח יכולה היתה לבטל לחלוטין את מציאות הרע.

וזהו ההבדל בין שני הפירושים של רש"י:

לפי הפירוש הראשון יוצא, שגם לפני מתן תורה לא היה בכוחה של תשובתם של בני נח לבטל את מציאות הרע, ולכן ההסבר הוא "לא הגיע" – המטר לא הגיע לארץ, אך הוא נשאר במציאותו⁵⁰.

(48) ראה רשימות הצ"צ לאיכה עה"פ חטא חטאת: "ישראל שיין בהם עבירה ותשובה". וראה גם ירושלמי נזיר פ"ט ("יצאו עכו"ם שאין להן כפרה"). תקו"ז תכ"א (נד, ב). מנחת חינוך סוף מצוה שסד.

(49) ראה שו"ע אדה"ז תא"ח ס' ס' ס"ד. (50) ואף שלכאורה זהו מפני שתשובתו של פרעה הייתה באופן של "טרם תיראון מפני ה' אלקים" (ט, ל ובפרש"י) – הרי מפורש בכתוב (י, א) שזהו מפני ש"אני הכבדתי את לבו". אבל ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י ה"ג. ולהעיר מדין דתחלתו

(*) ואף נגמט תשובה מיראה מבטלת (בישראל). ולפי הסברא שקודם מ"ת לא ה' בזה חילוק בין ישראל לבין – גם בב"ע לפני מ"ת) מוכן ולהבא (עכ"פ) את הודנות – זהו דוקא כאשר מצד היראה עכ"פ הוא גומר בלבו בלב שלם לבל ישוב עוד לנסלה (שזהו מהות התשובה – ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. אגרות פ"א). מטא"כ בפרעה נגמט בעת שאמר "חטאתי גר" ואטלחה אתכם גר" – "עדיין אינכם יראים ומשתה" הרתה תעמדו בקלקולכם".

ליכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויה"ר שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ולפי הפירוש השני יוצא, שגם לפני מתן תורה אכן היה בכוחה של תשובתם של בני נח לבטל את מציאות הרע, ולכן ההסבר הוא "לא הוצק", שמציאותו של המטר התבטלה.

יא. "ענינים מופלאים" בפירוש רש"י

וכאן, כמו במקומות רבים אחרים, רואים כיצד פירוש רש"י מכיל "ענינים מופלאים"⁵¹: ששני הפירושים על המלים "לא נתך" – שבמבט ראשון נבדלים ביניהם רק לגבי משמעות מילולית – הם שני הסברים שונים במהותם לגבי האופן שבו המטר לא ירד, ולכן מצטט רש"י ב"דיבור המתחיל" ובפירושו גם את המלה "לא נתך".

ויותר מכך: פירושים אלו קשורים להלכות שבהן מופיע הביטוי "גמירי" (כגון "גמירי מעלין בקודש ולא מורידין"⁵²), עד אשר באמצעותם מתברר ענין משמעותי לגבי אופן התשובה של בני נח לפני מתן תורה.

(משיחות ש"פ וארא תשכ"ה)

בפשיעה וסופי באינס (ב"מ מב, א) – שבה מתורץ שלא יקשה על הרמב"ם הנ"ל מדיל' (שם פ"ה ה"ד) דאם היא גזירת הא"ל נפרע ע"ז מן הרשע – ואכ"מ. וראה לקמן ע' 67 ואילך. (51) של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א). (52) ברכות כה, ב. וש"נ.

ולפי זה יוצא, שמצד הכלל "לא עביר ניסא למגנא" מתעורר הקושי על הפירוש השני: הקדוש-ברוך-הוא אינו עושה נס לחנם, ולשם מה היה צורך בנס גדול יותר – נטילת המטר, כאשר אפשר להסתפק בנס קטן יותר – השארת המטר באויר ובמציאות?

וזהו הסיבה, לפי חלק ההלכה שבתורה, לכך שרש"י אינו מסתפק בפירוש "נתך – הוצק", ומביא גם את הפירוש "נתך – הגיע", וזהו אף הפירוש הראשון והעיקרי.

1. "גמירי" – הלכה למשה מסיני או דרבנן

אך לפי הסבר זה, בהתאם לחלק ההלכה שבפירוש רש"י, שרש"י מסתמך כאן על הכלל "גמירי משמיא מיהב יחי מישקל לא שקלי", נדרש הסבר: מדוע אין רש"י מסתפק רק בפירוש הראשון, כיון שלפי הכלל "מישקל לא שקלי" לא היה ב"תליית" המטר באויר "ניסא למגנא"?

ההסבר לכך הוא: הביטוי "גמירי", המופיע לגבי הכלל "מיהב יחי מישקל לא שקלי", נמצא בהלכות וענינים רבים. ויש בכך דיון²⁴: אם משמעות הביטוי "גמירי" היא, שזוהי הלכה למשה מסיני – כלומר, שההלכה שלגביה מופיע הביטוי "גמירי" נחשבת כהלכה דאורייתא, או שמשמעות הביטוי "גמירי" היא שהדבר בא בקבלה מדברי חכמים, ואז נחשבת הלכה זו לענין דרבנן.

כאשר סוברים ש"גמירי" איננו ענין של הלכה למשה מסיני, הרי אז נטילת המטר – "מישקל שקלי" – אינה מושללת לחלוטין, כי הכלל "מישקל לא שקלי" הוא רק "גמירי" דרבנן, ולפי זה יוצא, שנטילת המטר אינה נס כה מופלא, גם מצד למעלה. ובהשוואה לכך, שהנס של "לא הגיע" פלאי יותר, והוא "ניסא למגנא" – ומפני הקושי בפירוש הראשון, "לא הגיע", מוסיף רש"י את הפירוש השני, "לא הוצק", שלפיו נטלו את המטר לחלוטין.

אך כיון שיש דעה ש"גמירי" נחשב להלכה דאורייתא, אשר לפי זה "לא הוצק" הוא פלאי יותר מ"לא הגיע", לכן אין רש"י מסתפק בפירוש השני, ומביא גם את הפירוש

(24) ראה שו"ע כללים ג, מז (סך א' ע' 164 – הוצאת קה"ת).

שהמשמעות של "לא נתך" היא "לא הגיע", ואדרבה – כפירוש ראשון, וכפי שיוסבר להלן. וזהו ההסבר, על פי דרך ההלכה, ליחודיות שיש בכל אחד משני הפירושים של רש"י: לפי השיטה ש"גמירי" הוא ענין דאורייתא, יש לבאר ש"לא הגיע", ולפי השיטה שאין זה ענין דאורייתא, אפשר גם להסביר ש"לא הוצק".

2. אם זוהי הלכה למשה מסיני – הנס גדול יותר

אך, לכאורה, יש לשאול על כך:

כאשר הביטוי "גמירי" מופיע לגבי פסק הלכה, יש הבדל אם יש לכך תוקף של הלכה למשה מסיני או רק של רבנן. אך בעניננו, כאשר מדובר רק בבירור אודות הנהגה מסויימת – ש"משמיא מיהב יחי מישקל לא שקלי" – מהו ההבדל אם גילו זאת למשה מסיני או על ידי חז"ל? גם לענין שגילו חז"ל יש ודאות בתוקף מלא. וכיון שגם כאשר ב"גמירי" הכוונה היא לקבלה מדברי חז"ל, אין הדבר מפחית מתוקפו של הכלל "מישקל לא שקלי" – מדוע אין נטילת המטר כה פלאית, כמו במקרה שזוהי הלכה למשה מסיני?

אך לאמיתו של דבר אין בכך קושי:

נס הוא דבר הנוגד למתקבל בשכל האדם, כפי שמפורש גם לגבי מכות מצרים²⁵, אשר על כך מדובר כאן. ולכן מובן, שכלל שהדבר רחוק יותר מההגיון האנושי, כך גדול יותר הנס שבו.

(עד אשר קיימת דעה של גדולי ישראל, שלנסים יש הגבלה ואין הם יכולים להתרחש ב"נמנעות" – "יש לנמנעות טבע קיים בחיק הבורא" – כי הם נוגדים לחלוטין למתחייב משכל האדם, אך המסקנה היא, שהקדוש-ברוך-הוא הוא "נמנע הנמנעות"^{25*}).

ולפי זה מובן, שלגבי הנס של "מישקל שקלי", יש הבדל, אם הנהגה זו ידועה בהלכה למשה מסיני, או על ידי חז"ל.

בדומה לדין²⁶: "טעה בדבר משנה, חוזר" –

(25) ראה פרשתנו ת, טו. ית. ועוד.

(25*) ראה שו"ת הרשב"א ס' תי" – הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68 ואילך. עיי"ש.

(26) כתובות פד, ב. וש"נ שו"ע ח"מ ריש ס' כה. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"א.

כיון שההלכה שבמשנה ידועה כל כך, הרי טעות בה אינה נכללת בהגדרה של "טעות", בדומה להבדל שבין "שקר" לבין "שוא", שהדבר נחשב כך רק כאשר הוא נוגד ל"גלוי וידוע לשלושה בני אדם (לפחות) משאר העם", ולא מספיק שכל ה"חכמים בעלי שכל ומדע" ²⁶ יודעים זאת.

לפי זה יוצא, שאם מקבלים בענינו ש"גמירי" [משמיה מיהב יהבי מישקל לא שקל"] ידוע בהלכה למשה מסיני, הרי הדבר פשוט הרבה יותר, מאשר אם סוברים שזהו ענין דרבנן בלבד ²⁷. ולכן, כשמקבלים זאת כהלכה למשה מסיני, הרי הדין מהנהגה זו, כאשר בכל זאת "מישקל שקלי", מושללת הרבה יותר לפי שכל האדם, והיא נס גדול הרבה יותר, מאשר כשסוברים שענין זה הוא דרבנן. מכך יוצא, שלפי הדעה ש"גמירי" היא הלכה למשה מסיני, הרי נטילת המטר הוא נס גדול הרבה יותר.

ח. כוחה של תשובת פרעה

פירוש רש"י מכיל גם "יינה של תורה" ²⁸, ושני פירושי רש"י אלו קשורים גם לענין של פנימיות התורה, לענין התשובה – כפי שהוא מואר על-פי תורת החסידות.

מכת "ברד", ככל המכות האחרות, הגיעה אל פרעה עקב חטאו, אשר מרד בקב"ה ולא שחרר את בני ישראל ממצרים. אך כאשר הוא אמר "חטאתי... ואני ועמי הרשעים" – וידוי וחריטה על העבר, ו"ואשלחה אתכם ולא תוסיפו לעמוד" – קבלה לעתיד, ביטלה חזרתו זו בתשובה את העונש – "ויחדלו הקולות והברד ומטר לא נתך ארצה".

²⁶ רמב"ם הל' שבועות ספ"ה. וראה רדב"ז שם.

²⁷ דאף שכל הענינים שנתגלו ע"י חז"ל – לאחרי גם הם כמו "דבר משנה" לענין הדין "טעם בדבר משנה חז"ל" (ראה סנהדרין לג, א. חז"ל שם. הל' ת"ת שם), מי' אינם בפשטות כי כן כמו הלכה למשה מסיני. וכמו בזמן האמוראים ב"טעם בדבר משנה (מגש) חז"ל" – דחור בכל ששה סדרים – אבל בד' סדרים גם לא היו טועים, משא"כ בדרים וטהרות (להעיר מלקיט הש"ס להאריך ל' לחגיגה (ב, ג) טעם ע"פ הסוד) דלא היו בקיאין (ר"ת בהקדמת ס' הישר. וכ"ז ברש"י חולין ק', סע"ב (ד"ה דתנן) ובכ"ז. וגם לדעת התוס' שם, עכצ"ל שהלוקין בהבנת טעמי המשניות כמפורש בברכות (כ, א) ובמילא גם במסקנא להלכה. ועיין בהנמנן בשדי חמד – פאת השדה – כללים א, סוף"ק כא.

²⁸ היום יום ע' כד.

אך כאן מתעוררת השאלה: האם תשובתו היתה כה עצומה, שהיה בכוחה לבטל את העונש, את הברד, לחלוטין? כיון שכל עונש הוא תוצאה של החטא עצמו ²⁹, כנאמר ³⁰ "תיסרך רעתך", שהרע עצמו מייסר, לכן, אם החזרה בתשובה מחזקת את החטא לחלוטין, הרי היא ביטלה את עונש הברד, שהוא תוצאה של החטא – ולפי דעה זו יש להסביר כפירושו השני של רש"י – "לא הוצק", שמציאותו של המטר התבטלה.

או שאפשר לומר, שלא היה בכוח תשובתו של פרעה למחוק ולשרש את החטא לחלוטין, וממילא – גם לא את הייסורים הנובעים ממנו. אלא, כיון שבמעשה הוא בכל זאת חזר בתשובה, די היה בכך כדי להסיר את עונש הברד במעשה – את תוצאת החטא בפועל ממנו. לפי דעה זו יש להסביר את הדברים לפי הפירוש הראשון של רש"י – "לא הגיע" – שהתשובה הביאה לידי כך שהעונש לא יגיע אליהם, אך הוא נשאר במציאותו ³¹.

ט. תשובתו של יהודי מוחקת את הרע לגמרי

במה תלוי הספק אם בכוחה של תשובת פרעה לבטל לחלוטין את החטא (ואת העונש), אם לאו?

לגבי יהודים ברור שתשובתם מוחקת את החטא לחלוטין. אף בשעת החטא מהותו של

²⁹ ראה הדיעות בזה בשל"ה בית אחרון (יב, א"ב).

במקומות המסומנים בהערה שלאחרי מוכח כהדיעה שהובאה בפנים. וב"ביאורים לאגדה" (לקי"ב לתנא ח"ב ע' קטט ואילך) – שגם בתנאי מוכח כן. עיי"ש.

³⁰ ירמ' ב, ט. שעה"ת (לאדמו"ר האמצעי) ח"א ו, ג. וראה גם שם, נ סע"ב.

³¹ לכאורה אפשר לומר, שהטעם לפירוש הראשון שברש"י הוא: מכיון שנתהווה כבר המטר בתוצאות (וי"ל דצ"ל נס ע"ז – כי אין המטר רגיל כלל במצרים כנ"ל סעף ד'), אין סביר לומר שרש"י ביטול החטא יתבטל גם המטר ממצאותו, כי לאחר התהוותו אינו תלוי בהחטא [ובפרט לפי דעה השני' שבשל"ה שם]. אבל אינו – כי מכיון שלא נתך" ה' ע"ז נס גם להפירוש "לא הגיע" [בפשטות – נס גדול יותר מאשר להפ' י"א הוצק]. הרי מובן שבאם ה' מתבטל החטא ה' מתבטל ממילא גם המטר שנעשה בסבתו. [ועיין שבת (צו, א) – הובא בפרש"י (שמות ד, ז) דרך משום מהדרת כו'. וי"ל. אבל בכל אופן כאן שאני, שהדין באם ה' המטר קיים – הרי צ"ל נס נמשך כל הזמן שלא ירד ויגיע ארצה. וכמו נס דקריעת ים סוף (הדין בטבע המים – ראה שו"ת ח"א פ"ב) שבאם ה' נפסק הרוח כרגע היו המים תוררים ונגרים.

יהודי היא טוב וקדושה ³². והוא עובר עבירה ח"ו רק מפני ש"תקפו יצרו הרע" לפעול להיפך מרצונו הנצחי באמת ³³. ולכן, מיד בעשותו תשובה ובהחלטתו שלא לשמוע יותר ליצר הרע, הוא שב למציאותו האמיתית, כמשמעות המלה "תשובה".

אמנם, דוקא בתשובה מאהבה "נעקר עונו מתחילתו" ³⁴ –

(ותשובה זו משפיעה גם על העבר, למרות שלא ייתכן שדבר ישתנה לפני הגורם לשינוי, שהרי ה"סיבה" היא לפני התוצאה, כי:

א) יהודים קשורים לשם הוי"ו ³⁵, היה הווה ויהיה כאחד ³⁶, ומעשה התשובה מחדש קשר זה ³⁷, ואז עבר הווה ועתיד כאחד.

ובדרך הנגלה:

ב) כלל זה, שפעולה אינה יכולה להשפיע על העבר, אמור דוקא לגבי יצירת דבר חדש. אך כאשר היא רק מגלה מצב קודם, מובן, שפעולה מאוחרת יכולה להשפיע על העבר, וכיון היא רק מבהירה את המצב של העבר. וכיון שיהיה הוא תמיד טוב וקדוש, ורק בזמן החטא היה הטוב בהעלם, יכולה תשובה מאהבה לבטל את החטא למפרע, ³⁸ כאמצעותה מתגלים הטוב והקדושה שיש לפני כן אצל היהודי ³⁹.

ג) ידוע לגבי כל יהודי, שבדאי סופו לעשות תשובה, כנאמר ⁴⁰ "כי לא ידח ממנו נדח", ולכן קובעת ההלכה ⁴¹ ש"לעולם יעסוק אדם (יהיה מי שיהיה) בתורה ומצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה

³² ראה תנא ספ"ד: וגם בשעת החטא היתה באמתה אתו ית'. וראה להלן הערה ⁴⁷.

³³ רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

³⁴ יומא פ', סע"א ופרש"י שם.

³⁵ אגדה"ת פ"ד.

³⁶ רע"מ בח"ג ונו, סע"ב. שער היחוד והאמונה פ"ו.

³⁷ אגדה"ת פ"ט.

³⁸ וזהו גם הטעם מה שבמל לאחר זמנו מחמת חולי – משמע ברמב"ם (הל' מילה ספ"א ובפער"ש שם) שמועלת המילה גם על למפרע, כי המילה היא רק מחלוקת בין עצם הנשמה (ראה באריכות בלקי"ש ח"א פ' תוריע. נתייט). ולהעיר שהגורר מומלם אסור בעריל ישראל (נדרים לא, ב).

³⁹ בדוגמת העושה איזה דבר על תנאי, שכשאמר "מעכשיו" נעשה הדבר למפרע ע"י קיום התנאי – אף שקיום התנאי אינו בירור בעלמא ובשביל קיום הדבר צ"ל קיום התנאי בפועל (ראה רמב"ם הל' גירושין פ"ט הי"א ובמ"ז שם פ"ח הכ"ב. רש"י גיטין פד, ב. שו"ע אה"ע סקמ"ג סי"ח).

⁴⁰ ש"י ד, יד (לבלתי ידח).

⁴¹ סוטה מז, א. ויש"י.

בדאי ⁴². ולכן אף בשעת החטא, חל עליו הדין של "כל העומד לחתוך כחתוך דמי" ⁴³, וכדומה, אלא שצריך ליישם זאת בפועל כדי לבטל את הרע שלו בפועל).

ואילו "תשובה מיראה" מועילה רק "מכאן ואילך" ⁴⁴, ואפילו מכאן ואילך עדיין נשאר משהו מהרע שבחטא ⁴⁵, כנאמר בגמרא ⁴⁶, שבתשובה מיראה נעשים הזדונות כשגגות.

בכל זאת, לפחות לגבי הזמן ש"מכאן ואילך", ולגבי חלק זה של הרע – "זדונות" – שמתבטל על ידי תשובה, הרי זהו ביטול מוחלט, שרע זה בטל ממציותו. כיון שיהודי אינו קשור לרע בעצם מהותו, ובעבירה רק "יצרו הוא שתקפו", לכן גורמת התשובה לכך, שעל ידי ש"תשש יצרו" מתגלית מהותו ⁴⁶, ולכן מתבטל הרע ממציותו.

י. תשובתם של בני נח לפני מ"ת

כיון שהסיבה לכך שהתשובה יכולה לבטל את החטא היא מפני שאדם עבר עבירה רק משום ש"יצרו הוא שתקפו", ולכן צריכה התשובה להסיר רק מה ש"נדבק" בו – מובן, שלגבי בני נח, שאצלם הרע אינו דבר נוסף להם ⁴⁷, בכוחה של התשובה רק למנוע את העונש במעשה, אך לא לבטל לחלוטין את

⁴² תנא ספ"ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סעף ג'.

⁴³ חולין עב, סע"ב. וראה נ"כ השו"ע אה"ע ר"ס קכד. שדי חמד כללים כ, סכב.

⁴⁴ ראה רש"י יומא שם: שמקצת שמו עליו.

⁴⁵ שם, ע"ב.

⁴⁶ שזהו גם בתשובה מיראה. וכמוכח ממש' הרמב"ם בהל' גירושין ספ"ב הנ"ל – אף שאמירתו "רוצה אני" הוא מצד שחוכה. וראה ב"באורים לאגדה"ת" (לקי"ב לתנא ח"ב ע' קיב ואילך. אגדה"ת עם לקט פירושים כו' (קה"ת, תשמ"ז) ע' קפח"ט) שגם התשובה שמצד יראת העונש פנימית ואמיתית היא התשובה שמצד עצם הנשמה. עיי"ש באריכות.

אלא שש"מ אינה מועלת (תשובה מיראה) למפרע – כי מכיון שלהדגש נראה שהוא שב רק מצד יראת העונש (כי גופי נפש הבהמית מנעלימים על הנשמה), הרי הטוב שמצד עצם מהותו לא בא בגילוי ממש.

⁴⁷ וכמ"ש בס' ההפריש בין ישראל לעכו"ם, דעכו"ם הם בעצם רק ואם יש בהם איזה דבר טוב ה"ז דבר נוסף. משא"כ ישראל הם בעצם טוב ומה שיש בהם איזה רע הוא דבר נוסף לבד על העצם" (מאמר דש"פ בראשית תרנ"ט. ושם: "מאחר שתשובה" הוא דבר נוסף לבד (בישראל) ולזאת יועיל ע"ז (התשובה). ולהעיר שהתנאי ספ"א. ושני חסדי אומות העולם (ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ה. ושרש נשמתם מ"נונה כו' כידוע בשער החי"מ בסידור) – לקוטי ביאורים לקונ' ההתפעלות מ, ד.